PARTEA a II-a

LEGATURILE BISERICII CELEI NOUA CU CATOLICISMUL LUPTATOR.

I

Biserica munteana si catolicismul.

In Tara-Romaneasca nu se ivise niciun fel de greutati in calea Bisericii celei noua. Stim numai, printr'o marturie strecurata in cutare scriere polemica din veacul al XV-lea, ca Antim, Mitropolitul de la inceputul Domniei lui Mircea, imbatranind, a primit cinul calugaresc, adapostindu-se, de buna sama, la vre una din manastirile domnesti mai noua, Cozia, Calimanesti, Cotmeana, si nu la Tismana sau Vodita, centrele "sarbesti", pentru care el, Grecul si represintantul strictei ierarhii constantinopolitane, nu putea sa aiba nicio simpatie deosebita. Anume imprejurari, pe care nu le cunoastem, il silira insa a-si parasi chilia pentru a-si lua iarasi locul in fruntea Bisericii muntene, pe care apoi va fi calauzit-o pana la moartea.

Nu mai cunoastem vre-un alt Mitropolit in jumatatea d'intaiu a veacului al XV-lea, si rostul celor ce s'au strecurat in acest timp trebuie sa fi fost foarte putin insemnat. Aici nu se mai dadea, in adevar, nicio lupta intre ortodoxia greceasca a Mitropolitului ori cea sarbeasca a calugarilor, de o parte, si, de alta, catolicismul roman, sprijinit de Ungaria vecina. Daca, dupa trecatorul Mihail-Voda si, in acelasi timp cu concurentul sau, Radu cel Simplu, amandoi fii ai lui Mircea, Dan, fiul lui Dan I-iu, stapaneste in buna intelegere cu regele-Imparat Sigismund, pe care-l si aduce in tara impotriva Turcilor, cu cari Dan se lupta, ani intregi de zile, ca om al "Chesarului", aceasta n'are nicio inraurire asupra politicei religioase a acestui Domn.

Alt Domn asezat cu ajutor unguresc si, multa vreme, represintant al politicei de cruciata pe care o facea marele ambitios Sigismund, Vlad Dracul, fiu al lui Mircea, nu e cunoscut nici el ca un prieten statornic si cu folos al legii apusene, ca un "latinophron". Proclamatia lui de la Nurnberg din 8 Februar 1431, prin care ingaduie predica Minoritilor trimesi de Imparatul-rege, ramase, de sigur, fara urmari.

Episcopia latina a Argesului nu ramane insa vacanta. Prin documente unguresti se intalnesc numele titularilor ei; un Ioan de "Antiqua Villa", de obarsie necunoscuta, un Paul de Hunyad, Ungur, un Vitus; n'avem insa nicio dovada ca vre unul macar din acestia, cari "pastoresc" Biserica apuseana din principatul Terii-Romanesti, si-ar fi avut resedinta in vechiul Scaun de Domnie, din care urmasii lui Mircea plecara indata pentru a se aseza in Targovistea mai noua. In acest din urma oras, erau si catolici destui, dar mai mult Unguri decat Sasi: pe la 1600 ei aveau doua biserici, a Franciscanilor sau Baratia (barat = frate, in ungureste), care trebuie sa fie din aceasta vreme, si biserica Sf. Marii,

poate de obarsie mai noua. Daca s’ar fi pastrat cele mai vechi privilegii ale acestor lacasuri de inchinare pentru straini, - cele a caror stiinta o avem, sant din a doua jumatate a veacului al XVI-lea numai, - am gasi in ele numele acelor Voevozi din vremea stramutarii Scaunului domnesc in Targoviste cari nu se puteau hotara a rupe deplin cu catolicismul, in legatura cu politica lor de prietenie fata de crestini.

De altminterea data de 1417 se cetia pe “un basin de piatra pentru spalat cele sfinte”, care se vedea pana tarziu la Baratie. In manastire se pastra, in veacul al XVIII-lea, si un manuscript al Cronicii terii, alcatuita dupa 1688, si, prelucrand vechile anale, intr’un raport, unul din Franciscani inseamna si legaturile fiecarui Voevod cu catolicismul: se vorbeste astfel de arderea lacasului, de catre Turci, supt un “Mircea-Voda”, care ar fi Cel Batran, deci in 1394. Se mai culege din acest raport ca Vlad Dracul a lasat in pace manastirea Franciscanilor si ca ea a fost daramata numai dupa Radu-cel-Frumos, in vremea lui Basarab-cel-Batran, pentru a fi refacuta apoi supt Tepelus.

Satul Sotanga, in Dambovita, a fost daruit, de buna sama, pe acest timp “baratilor” targovisteni, cari, avand obisnuita concesie de “slobozie”, de a strange adeca locuitori noi, scutiti pe un timp de orice sarcini, asezara, in mijlocul satenilor vechi, “franci” de-ai lor, de acelasi neam unguresc ca si dansii. Grija sufleteasca asupra acestor catolici din preajma lui Voda n’o mai avea insa acuma niciun episcop, ci numai parohul local, un Franciscan.

La hotarele Terii-Romanesti, in Severinul pe care din nou il luase in stapanire, incredintandu-l (1428) Cavalerilor Teutoni, Imparatul Sigismund aseza un episcop, pe Benedict, care se intampina si in 1439, cand el capata de la Papa, in acelasi timp, si grija Moldovei, unde catolicismul nu si-ar mai fi avut represintantii ierarhici.

Cu totul altfel, cu mult mai prielnic pentru catolici se infatiseaza imprejurarile in Moldova, unde proselitismul polon era simtitor mai indraznet si mai harnic decat proselitismul Ungurilor in tara-Romaneasca.